

Dictadors per triar i remenar

Haji Mohamad Suharto fou president d'Indonèsia del 1967 al 1998.

La mort del general Augusto Pinochet sense que hagi pogut ser jutjat mostra de nou la dificultat que hi ha per portar als tribunals els antics dictadors. Arreu del món, de fet, hi ha encara una vintena de tirans que han escapat de la justícia, ja sigui gràcies a la malaltia, a l'exili o a les lleis de perdó.

Possiblement, el cas que més s'assembla al de Pinochet és el de Haji Mohamad Suharto, que fou president d'Indonèsia del 1967 al 1998. Aquest mes de maig passat, la justícia d'aquest país va decidir suspendre tots els processos engegats contra el general Suharto a causa del deteriorament del seu estat de salut. Aquesta decisió es va prendre després que l'antic dictador, de vuitanta-cinc anys d'edat, fos operat d'una hemorràgia intestinal en un hospital de Jakarta, la capital d'Indonèsia.

Ja des dels seus inicis, el 1967, el Govern de Suharto va adoptar una línia militar i va aplicar una política repressiva contra l'oposició, principalment comunista, amb la prohibició dels sindicats i la instauració de la censura a la premsa. Això no obstant, la pàgina més cruel de la presidència de Suharto es va viure a partir del 1975. Aprofitant la retirada de Portugal, l'exèrcit indonesi va envair el Timor Oriental, se'l va annexionar i va aniquilar unes 200.000 persones, aproximadament un terç de la població. La situació del Timor va propiciar que a partir dels anys noranta Suharto patís moltes pressions internacionals i acusacions de violar els drets humans.

El 1998, després d'un seguit de revoltes arreu del país i de la pèrdua de suport dins l'exèrcit, Suharto va deixar el poder. Dos anys després, les autoritats el van posar sota arrest domiciliari i es va obrir una investigació contra ell, sota l'acusació de corrupció i d'haver-se apropiat més de 500 milions de dòlars. Des que va deixar la presidència el 1998, els tribunals han intentat, sense èxit, jutjar Suharto, cosa que no han aconseguit a causa de les nombroses hospitalitzacions.

Persecució internacional. Hi ha altres casos, com el de Pinochet, en què un jutge estranger intenta portar el dictador davant dels tribunals. Un dels més coneguts és el d'Efraín Ríos Montt, militar que va governar Guatemala del 1982 al 1983 i que és acusat de genocidi contra la població maia. En aquest moment, Ríos Montt, de vuitanta anys,

està pendent d'una ordre d'arrest dictada per un jutge espanyol, Santiago Pedraz, a instàncies de la denúncia de genocidi posada per la premi Nobel de la pau Rigoberta Menchú.

Un cas semblant és el de Dési Bouterse, militar que va governar el Surinam del 1980 al 1987. El 1999, un jutjat d'Holanda va condemnar Bouterse "en absència" a onze anys de presó per tràfic de drogues. Tot i que Holanda ha dictat una ordre d'arrest internacional, el dictador, de seixanta-un anys, continua lliure, ja que la detenció no es pot portar a la pràctica perquè la llei del Surinam no ho permet.

La condemna "en absència" de Dési Bouterse no és única arreu del món. El passat 12 de desembre, després d'un judici que ha durat dotze anys, el Tribunal Suprem d'Etiòpia va declarar Mengistu Haile Mariam, cap d'estat del 1977 al 1991, culpable de genocidi. Les autoritats de Zimbabwe han refusat l'extradició. Mengistu, de seixanta-cinc anys, va formar part del comitè militar que el 1974 va destronar l'emperador Haile Selassie. Mengistu va pujar al poder el 1977 i va aplicar l'anomenat "terror roig" per eliminar els rebels contraris al seu règim; un període al llarg del qual milers de persones van ser assassinades. El 1991 les forces d'oposició van aconseguir ocupar la capital d'Etiòpia, Addis Abeba, i forçar Mengistu a fugir cap a Zimbabwe, on gaudeix de l'asil que li va oferir el president Robert Mugabe.

A Haití hi ha un altre exemple semblant. Raül Cédras va encapçalar una junta militar que va dirigir el país del 1991 al 1994, després de fer fora el president electe Jean-Bertrand Aristide. Durant aquests anys els militars van perpetrar nombroses detencions, segrestos i tortures contra la població civil. El novembre de l'any 2000, Cédras, de cinquanta-set anys d'edat, va ser condemnat a treballs forçats per tota la vida per un tribunal haitià, acusat de ser l'instigador de l'anomenada "massacre de Raboteau", ocorreguda l'abril del 1994. A pesar del judici, Cédras viu en llibertat exiliat a Panamà, lloc on es va refugiar el 1994 quan els Estats Units van envair Haití i van restituir Aristide al Govern.

Exili amb regust amarg. El cas d'Alberto Fujimori, però, és un exem-

Dels impunes als empresonats

En els dos extrems de la situació dels antics dictadors hi ha els que mai no han patit ni exili ni persecució i els que, en canvi, són actualment a la presó. Entre els primers hi ha, per exemple, Keneth Kaunda, president de Zàmbia del 1964 al 1991, actualment involucrat en associacions de tipus humanitari. També Daniel Arap Moi, president de Kenya del 1978 al 2002, que avui dia encara gaudeix de molta popularitat al seu país. O bé Ibrahim Babangida, cap militar de Nigèria del 1985 al 1993 i que encara provoca divisions i polèmica. El passat dilluns 11 de desembre Babangida va anunciar que retirava la seva candidatura de les properes eleccions nigerianes. A més d'aquests, a Hondures encara recorden Osvaldo López Arellano; president del país per la força de les armes en dues ocasions als anys seixanta i setanta i que avui és un poderós home de negocis. Una cosa semblant passa amb Gregorio Conrado Alvarez, president autoritari d'Uruguai del 1981 al 1985. El juliol passat, un grup de manifestants van envoltar la seva casa a Montevideo per protestar per les desaparicions que van tenir lloc durant el seu mandat. Tot i les demandes de judici, Alvarez s'ampara en una llei d'amnistia del 1986.

A pesar de tot, hi ha dictadors que han estat jutjats i empresonats. El cas més recent és el del dictador iraquíà Saddam Hussein, però també n'hi ha d'altres, com el de Charles Taylor, president de Libèria del 1997 al 2003 i que en l'actualitat està a l'espera de ser jutjat l'abril del 2007 pel Tribunal Penal Internacional a l'Haia. A més, cal recordar també que Manuel Noriega, president de Panamà del 1983 al 1989, compleix, des del 1992, una condemna de trenta anys per tràfic de drogues. Al seu torn, Luis García Meza Tejada, dictador bolivià als anys vuitanta, va ser extradit del Brasil l'any 1995 i actualment compleix una pena de trenta anys en una presó de Bolívia per crims contra els drets humans.

ple que mostra que l'exili no sempre és dolç. Qui fou president del Perú del 1990 al 2000 és acusat d'un lideratge autoritari i d'abusos contra els Drets Humans i, fins i tot, d'haver preparat un cop d'estat contra ell mateix per perpetuar-se en el poder. L'any 2000, però, el president peruà es va veure involucrat en un escàndol de corrupció. Aprofitant un viatge per assistir a una cimera internacional, Fujimori va abandonar el Perú i es va traslladar al Japó, des d'on va signar la renúncia a la presidència. Després, l'any 2005, Fujimori va anunciar la seva intenció de presentar-se a les eleccions, raó per la qual va viatjar fins a Xile, on va ser detingut el novembre del 2005. En aquest moment, l'expresident peruà, de seixanta-vuit anys d'edat, viu en llibertat a Xile, sense poder abandonar el país i a l'espera que es resolgui la petició d'extradició que va tramitar el Perú a principi d'aquest any.

Un altre exemple d'exdictador que no viu un dolç exili és el d'Hisène Habré, que va presidir el Txad del

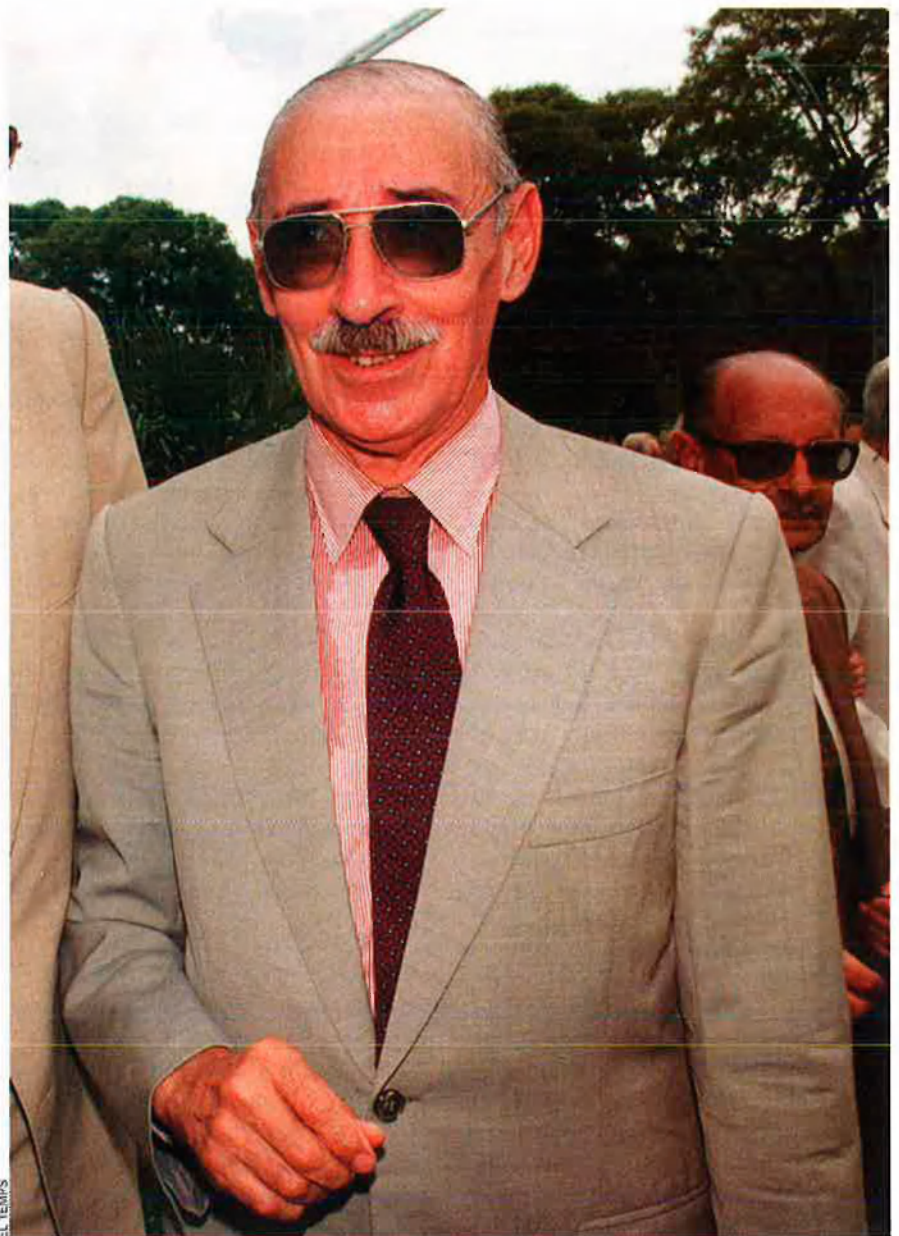
1982 fins al 1990. Habré va dirigir el país amb mà dura; va crear una policia política i va fer executar molts dels seus oponents. Tot i així, el 1990 el general Idriss Déby, actual president del Txad, va aconseguir, amb el suport de Líbia, fer Habré fora del poder. Habré va exiliar-se al Senegal, on finalment, després d'uns anys d'impunitat, serà jutjat. O almenys això és el que va anunciar, després de rebre la pressió de les Nacions Unides, el president del Senegal el mes de juliol passat. Moltes organitzacions acusen Habré, de seixanta-quatre anys, de nombrosos crims contra la humanitat, i fins i tot ha estat qualificat de "Pinochet d'Àfrica". Es calcula que durant els vuit anys que va durar el règim va matar més de 40.000 opositors i en va torturar 200.000.

Una vida tranquil·la. Hi ha exdictadors, en canvi, que viuen a l'exili sense que ningú no els hagi denunciat. Jean-Claude Duvalier, de cinquanta-cinc anys, va heretar el poder a Haití el

1971, arran de la mort del seu pare. Duvalier va dur a terme una forta repressió política i econòmica. El 1986 la pressió dels Estats Units i dels militars haitians el van forçar a l'exili. La família Duvalier es va traslladar a París, on mena, sense amagar-se'n, una vida ben plena de luxe. Un exemple semblant, però amb menys pretensions, és el d'Askar Akàiev, president del Kirguizistan del 1990 al 2005. Acusat d'autoritari i corrupte, Akàiev va fugir del país arran de la revolució dels tulipans, el març del 2005. En l'actualitat, amb seixanta-dos anys, dona classes de matemàtiques a la Universitat de Moscou.

A més d'aquests, hi ha exdictadors que van fugir del seu país però que hi van retornar posteriorment sense que fins ara hagin estat jutjats. És el cas de Jafar Nimeiry, president del Sudan del 1971 al 1985; any en què un cop d'estat el va fer fora del poder. Nimeiry va exiliar-se a Egipte, però va retornar al Sudan el 1999. Un cas semblant és el d'Andre Kolingba, que va esdevenir president de la República centrafricana el 1981 amb un sagnant cop d'estat. Kolingba va establir un règim militar, però posteriorment, el 1993, pressionat per França, va convocar eleccions i va perdre la presidència. El 2001 va protagonitzar un intent fallit de cop d'estat i es va refugiar a Uganda, tot i que va poder retornar poc després gràcies a una amnistia. Finalment, dins d'aquest grup hi ha també Ould Taya, president de Mauritània del 1984 al 2005. Taya va encapçalar un règim militar que va practicar la discriminació racial contra els negres mauritans. L'any 2005 un cop d'estat el va fer fora del poder i el va obligar a exiliar-se a Gàmbia. Això no obstant, les autoritats mauritanes li van permetre retornar al país.

Lleis de punt final. El de Jorge Videla és un dels casos d'exdictador perdonat gràcies a una llei de reconciliació nacional. Videla va arribar a la presidència de l'Argentina amb un cop d'estat perpetrat el 1976. El seu règim és considerat un dels més sanguinaris de tot Amèrica del Sud, amb tortures, assassinats i més de 30.000 desapareguts. El 1983 l'Argentina va recuperar la democràcia i Videla va ser jutjat, de-

EL TEMPS

Jorge Videla va arribar a la presidència de l'Argentina amb un cop d'estat perpetrat el 1976. Tot i ser condemnat a cadena perpètua, va ser amnistiat.

clarat culpable de nombrosos crims contra la humanitat i sentenciat a cadena perpètua. Això no obstant, el 1990 l'aleshores president Carlos Menem va promulgar una llei de perdó. En l'actualitat, sota la presidència de Néstor Kirchner, l'Argentina intenta tornar a portar Videla davant un tribunal.

En una línia semblant a les lleis de perdó, hi ha el cas de Hussein Ershad, que es va proclamar president de Bangla Desh el 1982. Vuit anys després l'oposició va aconseguir derrocar-lo i portar-lo a judici. El 1996 va guanyar unes eleccions des de la presó, però, tot

i que va ser alliberat per ordre del Govern, va perdre la condició de parlamentari a causa de la condemna judicial. Un altre cas semblant és el de Chun Doo-hwan, president de Corea del Sud del 1980 al 1988. El 1996, vuit anys després de ser desposseït del càrrec, va ser jutjat i condemnat a mort, tot i que la pena va ser-li commutada per una de cadena perpètua. Finalment, un any després, el president Kim Dae Jung va perdonar Chun Doo-hwan en el marc d'una iniciativa de reconciliació nacional.

Xevi Camprubí